

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

©2020 ПАСІЧНИК І. В., НАЗАРЕНКО Р. Д.

УДК 336.71
JEL: E58

Пасічник І. В., Назаренко Р. Д. Діяльність центрального банку в умовах пандемії

Метою статті є виявлення особливостей у реалізації монетарної політики в умовах посилення кризових явищ у світовій економіці, спричинених пандемією. Проаналізовано діяльність та зміни, внесені центральними банками країн Європейського Союзу, США, Великої Британії, щодо регулювання фінансового сектора. Досліджено діяльність Національного банку України на початок 2020 р. з підтримки економіки, визначено основні заходи підтримки та прогнози монетарної політики на поточний і наступний рік. Основним інструментом монетарної політики НБУ є облікова ставка (ставка рефінансування). Змінюючи її значення, НБУ впливає на вартість грошових ресурсів – знижує для надання доступу або збільшує для обмеження доступу до коштів. За початок 2020 р. НБУ знизив облікову ставку до 8% – для того, щоб допомогти бізнесу пережити час карантину. Визначено основні заходи центральних банків з підтримки банківської системи, фінансової стабільності та стимулювання ділової активності. До таких заходів можна віднести: надання додаткової ліквідності банкам за допомогою інструментів монетарної політики; введення обмежень щодо операцій та діяльності комерційних банків та інші заходи. Ставки по кредитах рефінансування центральними банками Великої сімки були скоординовано зменшено, на наданий момент вони складають приблизно 0,25%. Наведено пріоритетні шляхи розвитку подій та дії центральних банків по відновленню світової економіки. Центральні банки пом'якшують монетарну політику та забезпечують ліквідність економіки, щоб підтримувати кредитну активність банківських установ і забезпечити економіку необхідними ресурсами. Завдяки цим зусиллям зарубіжні країни, а також Україна, зможуть відновити економічне зростання та вийти на попередньо прогнозовані показники економіки.

Ключові слова: діяльність центрального банку, глобальна криза, економіка в умовах пандемії, монетарна політика, облікова ставка.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-245-251>

Табл.: 3. **Бібл.:** 12.

Пасічник Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (просп. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: ivp142917@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0269-5670>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/P-1817-2015>

Назаренко Ростислав Дмитрович – студент, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (просп. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: rost10052000@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5830-7203>

УДК 336.71
JEL: E58

Пасечник И. В., Назаренко Р. Д. Деятельность центрального банка в условиях пандемии

Целью статьи является выявление особенностей в реализации монетарной политики в условиях усиления кризисных явлений в мировой экономике, вызванных пандемией. Проанализирована деятельность и изменения, внесенные центральными банками стран Европейского Союза, США, Великобританией, по регулированию финансового сектора. Исследована деятельность Национального банка Украины на начало 2020 г. по поддержке экономики, определены основные меры поддержки и прогнозы монетарной политики на текущий и следующий год. Основным инструментом монетарной политики НБУ является учетная ставка (ставка рефинансирования). Изменяя её значение, НБУ влияет на стоимость денежных ресурсов – снижает для предоставления доступа или увеличивает для ограничения доступа к средствам. По итогам начала 2020 г. НБУ снизил учетную ставку до 8% – для того, чтобы помочь бизнесу пережить время карантина. Определены основные меры центральных банков по поддержке банковской системы, финансовой стабильности и стимулированию деловой активности. К таким мерам можно отнести следующие: предоставление дополнительной ликвидности банкам с помощью инструментов монетарной политики; введение ограничений относительно операций и деятельности коммерческих банков и др. Ставки по кредитам рефинансирования центральными банками Большой семерки были скоординировано уменьшены, и на данный момент они составляют примерно 0,25%. Приведены приоритетные пути развития событий и действия центральных банков по восстановлению мировой экономики. Центральные банки смягчают монетарную политику и обеспечивают ликвидность экономики, чтобы поддерживать кредитную активность банковских учреждений и обеспечить экономику необходимыми ресурсами. Благодаря этим усилиям зарубежные страны, а также Украина, смогут восстановить экономический рост и выйти на предварительно прогнозируемые показатели экономики.

Ключевые слова: деятельность центрального банка, глобальный кризис, экономика в условиях пандемии, монетарная политика, учетная ставка.

Табл.: 3. **Библ.:** 12.

Пасечник Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, профессор кафедры финансов, банковского дела и страхования, Харьковский учебно-научный институт ГВУЗ «Университет банковского дела» (просп. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

E-mail: ivp142917@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0269-5670>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/P-1817-2015>

Назаренко Ростислав Дмитриевич – студент, Харьковский учебно-научный институт ГВУЗ «Университет банковского дела» (просп. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

E-mail: rost10052000@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5830-7203>

UDC 336.71

JEL: E58

Pasichnik I. V., Nazarenko R. D. The Activities of the Central Bank in a Pandemic

The article is aimed at identifying features in the implementation of monetary policy in the face of increasing crisis phenomena in the world economy caused by the pandemic. The activities and changes introduced by the central banks of the European Union, the USA, the United Kingdom to regulate the financial sector are analyzed. The activities of the National Bank of Ukraine for the beginning of 2020 to support the economy are researched, the main measures of support and forecasts of monetary policy for the current and next year are determined. The main instrument of monetary policy of the NBU is the discount rate (refinancing rate). By changing its value, the NBU affects the value of money resources – reduces to provide access or increases to restrict access to funds. At the beginning of 2020, the NBU reduced the interest rate to 8% – in order to help the business survive the time of quarantine. The main measures of central banks to support the banking system, financial stability and stimulate business activity are defined. Such measures may include the following: providing additional liquidity to banks through the monetary policy instruments; imposing restrictions on the operations and activities of commercial banks, etc. Refinancing rates by the G7 central banks have been co-ordinated and are currently around 0,25%. The priority paths of developments and the actions by central banks to restore the world economy are provided. Central banks soften monetary policy and provide liquidity to the economy in order to maintain the credit activity of banking institutions and provide the economy with the necessary resources. Thanks to these efforts, foreign countries, as well as Ukraine, will be able to restore economic growth and reach the pre-projected economic indicators.

Keywords: activities of the central bank, global crisis, pandemic economy, monetary policy, interest rate.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 12.

Pasichnik Iryna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI “Banking University” (55 Peremohy Ave., Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: ivp142917@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0269-5670>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/P-1817-2015>

Nazarenko Rostyslav D. – Student, Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI “Banking University” (55 Peremohy Ave., Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: rost10052000@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5830-7203>

За думкою багатьох міжнародних експертів, пандемія COVID-19 спричинила найшвидший і найглибший економічний шок в історії, а наслідки коронавірусу будуть відчутні ще десятиліттями. Стримувальні заходи для обмеження поширення вірусу викликають різке зниження економічної активності, яка здатна призвести до рецесії, що за наслідками буде більш тяжкою, ніж фінансова криза 2008 р. Лише за три місяці введених обмежувальних заходів прогноз на 2020 р. змінився від очікуваного зростання понад 3% в усьому світі до різкого скорочення мінус 3%. Кінцевий вплив кризи на світову економіку, а також терміни відновлення є дуже невизначеними.

Зміна базових умов функціонування світової економіки стає викликом для центральних банків щодо вдосконалення грошово-кредитної політики, адже від її ефективності залежить створення сприятливих умов економічного зростання, покращення інвестиційного клімату, зростання основних макроекономічних показників.

Дослідженню діяльності центральних банків, а саме: реалізації грошово-кредитної політики під час кризи, присвячено багато наукових робіт вітчизняних учених, таких як: Авраменко О. О. [1], Адамик Б. П. [2], Бондаренко Л. А. [3], Галушко Ю. П. [4], Данилишин Б. М. [5] та інших, а також офіційні публікації Національного банку України (НБУ), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Європейського центрального банку, Банку Англії та Федеральної резервної системи США.

Метою дослідження є виявлення особливостей у реалізації монетарної політики в умовах посилення кризових явищ у світовій економіці, спричинених пандемією.

Теоретичною та методологічною базою дослідження є законодавство України, нормативні документи НБУ, публікації МВФ, Європейського центрального банку, Федеральної резервної системи США та інші публікації органів влади, а також українських і закордонних матеріалів статистичної інформації. У ході дослідження було використано такі методи: аналізу, синтезу, порівняння, вибірки.

У сучасних умовах саме на центральних банках лежить відповідальність за підтримку фінансового сектора з метою забезпечення соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі.

Підвищення ефективності основних інструментів монетарної політики в Україні можливе, перш за все, за умови забезпечення узгодженості дій з боку уряду та Національного банку України. Крім того, враховуючи те, що обмежувальні заходи торкнулися майже всіх країн світу, важливе оперативне узагальнення світової практики застосування інструментів та засобів державної грошово-кредитної політики в умовах пандемії COVID-19.

Для того, щоб проаналізувати дії центральних банків країн світу, необхідно звернути увагу на основні зміни в їх монетарній політиці та інструкціях, постановках та інших нормативно-правових актах під час дії обмежувальних заходів. Які зміни вони бажають досягти в економіці та яких результатів вже досягнули? Для порівняння було взято Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, Велику Британію та Україну.

Міжнародний валютний фонд на своєму сайті 31 березня 2020 р. запропонував додаткові вказівки уря-

ду та центральним банкам щодо подальшого напрямку зміни монетарної політики. До них належать такі [6]:

1. *Не змінювати правил.* Центральні банки мають бути готові надати банкам час на виконання попередньо встановлених нормативів та вказівок регулятора та призупинити впровадження нових ініціатив – банки повинні зосереджуватися на підтримці поточних операцій, враховуючи посилення труднощів у проведенні таких операцій віддалено.

2. *Використовувати запаси ліквідності та капіталу, накопичені раніше,* з метою підтримки та продовження банківського кредитування без негативних наслідків.

3. *Передивлятися умови кредитів.* Наглядові органи повинні чітко повідомляти банкам, щоб вони активно передивилися умови кредитних договорів для тих позичальників та секторів економіки, які зазнали найбільшого удару від кризи, а також акцентувати увагу щодо гнучкого управління кредитним ризиками.

4. *Не приховувати втрати.* Банки, інвестори, акціонери та навіть платники податків мають їх нести. Прозорість допомагає підготувати всі зацікавлені сторони; «сюрпризи» лише погіршують їх реакцію, як було доведено під час кризи 2008 р.

5. *Уточнити нормативно-правовий режим заходів підтримки.* Пояснювати заздалегідь, як банки та регулятори повинні ставитися до фіскальних і монетарних заходів, включаючи заходи, безпосередньо спрямовані на позичальників, кредитні гарантії, кредитні канікули, перекази та субсидії, що допоможе загальній прозорості.

6. *Зміцнювати комунікації.* Заохочувати до постійного діалогу між регулятором і банками, особливо в ситуації віддаленої роботи з колегами, клієнтами. Зазвичай вимоги до звітності в ключових сферах, таких як ліквідність та позиції кредиторів, підсилюються в умовах кризи, але, враховуючи операційні порушення, відстрочення інших вимог до звітності, менш значущих для оцінки фінансового стану, може мати сенс.

7. *Координація через кордони.* Банківська справа – це глобальний бізнес. Широка координація між національними регуляторами на міжнародному рівні є необхідною. Ця криза в кінцевому рахунку пройде, і наслідки можуть потребувати часу, щоб розвіяти, але збереження цілісності міжнародних взаємовідносин буде вирішальним для надійності та цілісності світової фінансової системи. Міжнародні органи, такі як Рада з фінансової стабільності та Базельський комітет з банківського нагляду, працюють цілодобово для надання необхідної підтримки.

Цих змін може бути достатньо, але потрібно мати на увазі невизначеність щодо термінів виходу економіки з карантину. Пізніший вихід може потребувати більш складних і важких рішень у банківській системі, таких як ліквідація банків або їх реорганізація.

Європейський центральний банк вирішив забезпечити підтримку грошово-кредитної політики через [7]:

- ✦ додаткові придбання активів на суму 120 мільярдів євро до кінця 2020 р. в рамках існуючої програми (APP);
- ✦ додаткову програму купівлі активів: цінних паперів приватного та державного секторів на 750 мільярдів євро (Програма екстреної закупівлі в умовах пандемії, PEPP) до кінця 2020 р., розширений спектр придатних комерційних паперів (векселів) у рамках Програми закупівлі корпоративного сектора (CSPP) і послаблення стандартів до застави для операцій з рефінансування Євросистеми (MPO, LTPO, TLTRO);
- ✦ забезпечення тимчасових додаткових аукціонів системи повного розподілу, фіксованої ставки тимчасової ліквідності за ставкою депозитного вкладу та вигідніших умов для існуючих цільових операцій довгострокового рефінансування (TLTRO-III), починаючи з червня 2020 р. по червень 2021 р.;
- ✦ тимчасове застосування гнучкості у класифікації вимог та очікувань щодо резервування втрат по непогашених кредитах (NPL), які охоплюють державні гарантії та мораторії, пов'язані з COVID19;
- ✦ рекомендацію банкам уникати проциклічних припущень щодо визначення резервів збитків;
- ✦ рекомендацію банкам обрати перехідні правила МСФЗ 9 (Міжнародний стандарт фінансової звітності).

Важливу роль у підтримці американської економіки в умовах пандемії COVID-19 продовжує відігравати Федеральна резервна система США (ФРС), яка готова використати весь наявний інструментарій для підтримки домогосподарств, бізнесу та американської економіки в цілому.

Для підтримки економіки, а саме: малого та середнього бізнесу, ФРС протягом березня 2020 р. двічі знизила ставку федерального рефінансування: з 3 березня до 1–1,5%; а з 16 березня – до 0–0,25%. Регулятор планує залишати ставку близькою до нуля, поки економіка не стабілізується. Даний захід був скоординований разом із центральними банками Великої сімки, за яким ФРС, Європейський центральний банк, центральні банки Канади, Англії, Японії та Швейцарії знизили ставки по кредитах рефінансування.

23 березня 2020 р. ФРС запровадила низку чергових заходів, спрямованих на підтримку фінансових ринків. Вони включають [8]:

- ✦ покупку необмеженої кількості казначейських цінних паперів щонайменше на суму 500 млрд дол. та іпотечних цінних паперів вартістю 200 млрд дол.;

- ✦ підтримку кредитування роботодавців, споживачів та бізнесу шляхом запровадження нових програм, які разом забезпечать фінансування на суму до 300 млрд дол. Міністерство фінансів, використовуючи Фонд валютної стабілізації (ESF), забезпечить також фінансування на ці потреби на суму 30 млрд дол.;
- ✦ створення двох фондів для кредитування великих роботодавців: Фонду корпоративного кредитування на первинному ринку (PMCCF) для випуску нових облігацій та позик, а також Фонду корпоративного кредитування на вторинному ринку (SMCCF) для забезпечення ліквідності непогашених корпоративних облігацій;
- ✦ створення третього фонду – Фонду позик термінових цінних паперів, забезпечених активами (TALF), для підтримки кредитного потоку для споживачів та підприємств. TALF зробить можливим випуск цінних паперів, які забезпечені студентськими позиками, автокредитами, кредитними картками, позиками, гарантованими Адміністрацією малого бізнесу США (US SBA) та деякими іншими активами;
- ✦ сприяння надходженню кредитів до муніципалітетів шляхом розширення Фонду ліквідності грошового ринку (MMLF створено 18.03.2020 р.) – з метою включення більш широкого спектра цінних паперів, включаючи муніципальні банкноти з вимогою змінної ставки (VRDN) та банківські депозитні сертифікати;
- ✦ сприяння надходженню кредитів до муніципалітетів шляхом розширення Фонду фінансування комерційних паперів (CPFF) – з метою включення високоякісних звільнених від податків комерційних паперів як прийнятних цінних паперів.

Мета діяльності центрального банку Англії (Банк Англії) полягає в забезпеченні грошової та фінансової стабільності Великої Британії. Банк Англії встановлює процентні ставки, щоб впливати на витрати в економіці та забезпечувати, щоб інфляція (темпи зростання цін) поверталася до встановленої цілі у 2%. Низька інфляція підтримує робочі місця та економічне зростання.

Основні заходи підтримки економіки Великої Британії включають [7]:

- ✦ зниження банківської ставки на 65 базових пунктів – до 0,1 відсотка;
- ✦ розширення утримання центральним банком державних облігацій Великої Британії та нефінансових корпоративних облігацій на 200 мільярдів фунтів стерлінгів;
- ✦ запровадження нової схеми строкового фінансування (*Term Funding Scheme*) для посилення переходу до зниженої ставки, з додат-

ковими стимулами для кредитування реального сектора економіки, особливо малого та середнього бізнесу;

- ✦ Казначейство та Банк Англії домовилися про тимчасове продовження користування урядовим рахунком овердрафту в Банку Англії, щоб забезпечити короткострокове джерело додаткової ліквідності уряду, якщо це необхідно;
- ✦ запуск спільної з Казначейством та Банком Англії Установи корпоративного фінансування (*Covid Corporate Financing Facility*) в період COVID-19, який разом з Coronavirus Business Loans Interruption Scheme надав кредитів та гарантій на 330 млрд фунтів стерлінгів (15 відсотків ВВП);
- ✦ активізація Contingent Term Repo Facility для доповнення існуючих установ фінансування для підтримки ліквідності;
- ✦ спільно з центральними банками Канади, Японії, Єврозони, США та Швейцарії посилено забезпечення ліквідності за допомогою постійних механізмів операцій по свопу ліквідності в доларах США;
- ✦ зменшення норми антициклічного буфера Великої Британії до 0 відсотків від раніше існуючої ставки у 2 відсотки – до грудня 2020 р., з вказівкою, що вона залишиться на рівні 0% принаймні 12 місяців.

Діяльність Національного банку України 2020 р. була зосереджена на чотирьох цілях [10]:

1. Уберегти здоров'я населення, яке користується фінансовими послугами та користується готівкою.
2. Забезпечити якісну та безперебійну роботу фінансової системи під час карантину.
3. Підтримати економіку доступними грошовими ресурсами.
4. Швидко відновити економічне зростання після завершення карантину.

Національний банк України продовжив знижувати облікову ставку, що є основним інструментом монетарної політики та встановлює орієнтир щодо вартості грошових коштів (*табл. 1*).

Таблиця 1

Облікова ставка Національного банку

Період	% річних
2020 р.	
з 24.04	8,0
з 13.03	10,0
з 31.01	11,0
2019 р.	
з 13.12	13,5
з 25.10	15,5

Джерело: складено за даними [9].

Загалом за два місяці облікова ставка скоротилася з 11% до 8%, що є однією з найнижчих облікових ставок за історію України. Метою зменшення було допомогти бізнесу пережити час карантину та, з його завершенням, відновити ділову активність.

Уберезні НБУ впровадив систему антикризових заходів, яка має п'ять ключових рішень щодо забезпечення безперебійної роботи фінансової системи [10]:

1. Кредити – введено кредитні канікули, за якими сумлінним платникам банки мають надати можливість сплатити платежі за споживчими кредитами без штрафів та пені за прострочку.

2. Депозити – заборонено банкам встановлювати обмеження на зняття депозитів. У перші тижні карантину вплив коштів населення був незначний, проти дуже швидко депозити поновили зростання.

3. Надано рекомендації щодо роботи банківської системи. Банки продовжують безперебійно обслуговувати клієнтів у повному обсязі. Усі центральні офіси банків та близько 75% відділень у країні – відкриті. Працюють близько 95% банкоматів. Вони регулярно підкріплюються готівкою.

4. Валюта – для подолання коливань на валютному ринку НБУ продавав валюту, у березні було продано 2,3 млрд дол. США. Це дозволило побороти ажіотажний попит на валютному ринку та дещо зміцнити курс національної валюти. НБУ відновив купівлю валюти в міжнародні резерви (табл. 2).

Таблиця 2

Офіційні міжнародні резерви України у 2020 р.

Станом на:	Млн дол. США	Відхилення
31.12.2019	25302,16	+3370,54
31.01.2020	26293,07	+990,91
29.02.2020	27042,41	+749,34
31.03.2020	24923,75	-2118,66
30.04.2020	25694,99	+771,21

Джерело: складено за даними [11].

5. Платежі – відмінено тарифи на роботу Системи електронних платежів на час карантину; українців закликано переходити на дистанційне банківське обслуговування. Для запобігання зараження НБУ готівку, яка вилучається з обігу, перевозить до сховищ на карантин для знезараження. Банки підкріплюються банкнотами, які зберігалися в сховищах до початку поширення коронавірусу.

З 19 березня 2020 р. НБУ змінив монетарну політику для надання банківському сектору більшої гнучкості в управлінні власною ліквідністю. По-перше, змінюється графік проведення операцій з регулювання ліквідності. Тендери з розміщення депозитних сертифікатів та надання кредитів рефі-

нансування відтепер проводитимуться в двічі частіше, тобто кожного тижня по п'ятницях. По-друге, змінюється строковість цих інструментів з регулювання ліквідності. Двотижневі депозитні сертифікати стануть тижневими, а короткострокові кредити рефінансування, граничний строк яких раніше становив 14 днів, будуть видаватися на строк до одного місяця. Ставка встановлюється на рівні облікової ставки. Так само було збільшено строк надання кредитів від НБУ банкам з 30 до 90 днів. Станом на 8 травня вже видано рефінансування на майже 7 млрд грн [10].

До того ж, щоб максимально вивільнити кошти банків для підтримання економіки, було відтерміновано формування буферів капіталу (з 500 до 200 тис. грн) і рекомендовано банкам утриматися від виплати дивідендів.

Зміна графіка проведення тендерів та строковості інструментів з регулювання ліквідності посилює стійкість банківського сектора до турбулентності на фінансових ринках і підтримує його спроможність стимулювати українську економіку в умовах більшої невизначеності.

Було запроваджено новий інструмент підтримки економіки – довгострокове фінансування для банків на строк від 1 до 5 років. 8 травня був проведений перший тендер з надання довгострокового фінансування без обмеження по сумі. Участь у ньому взяли 11 банків, які загалом отримали майже 2,4 млрд грн. Така підтримка довгострокової ліквідності банків з боку НБУ дає їм змогу активніше здійснювати довгострокові інвестиції та надавати кредити реальному сектору економіки. Дата наступного тендера – 12 червня.

2019 р. для економіки України був дуже вдалим і характеризувався такими ключовими показниками економіки та фінансового сектора: помірні інфляція; ефективна політика плаваючого курсу та валютної лібералізації; невисокий дефіцит поточного рахунку; значний обсяг міжнародних резервів; виражена фіскальна політика; а також реформований банківський сектор, який раніше виступав каталізатором криз.

Надання попереднього року, а також дії уряду та НБУ з пом'якшення фіскальної та монетарної політики дозволили підтримати економіку під час карантину.

За прогнозами НБУ, інфляція у 2020 р. залишиться в цільовому діапазоні 5% (+/- 1%). Монетарні та фіскальні заходи з підтримки економіки не стануть цьому на заваді. Унаслідок карантинних обмежень для подолання пандемії та глобальної кризи українська економіка скоротиться на 5,0% у 2020 р., але відновить зростання на рівні близько 4% у наступні роки.

Для стимулювання економіки Національний банк України планує ще знизити облікову ставку до 7,5 або 7 відсотків, а оскільки інфляція залишається в межах цілі, то погіршення від такої дії не буде.

Національному банку України необхідно розрахувати свої дії в майбутньому при сприятливому розвитку подій і несприятливому. Якщо кількість заражених зменшиться, то дій НБУ та уряду вистачить, щоб поживавити ділову активність, відновити економіку та досягнути макроекономічних прогнозів 2020 р. (табл. 3).

додаткові тендери та збільшено перелік активів, які можуть бути заставою при отриманні кредитів рефінансування.

Подальша ситуація в Україні буде залежати від перебігу подій з початком виходу з карантину, а саме: зміна кількості захворілих після 11 травня, у зв'язку

Таблиця 3

Основні макроекономічні показники

Показник	2019 р.	2020 р. прогноз НБУ	2021 р. прогноз НБУ	2022 р. прогноз НБУ
Реальний ВВП, зміна у %	3,2 (3,3)	-5,0 (3,5)	4,3 (4,0)	4,0 (4,0)
Номинальний ВВП, млрд грн	3 975	3 970 (4 290)	4 360 (4 682)	4 760 (5 113)
ІСЦ, зміна у % (к. п.)	4,1	6,0 (4,8)	5,0 (5,0)	5,0 (5,0)
Базовий ІСЦ, зміна у % (к. п.)	3,9	6,8 (3,5)	3,8 (3,8)	3,8 (3,8)
Міжнародні резерви, млрд дол. США	25,3	27,2 (29,3)	28,6 (31,6)	28,0 (32,3)

Примітка: у дужках – попередні прогнози НБУ.

Джерело: складено за даними [12].

У разі погіршення ситуації НБУ може вводити такі заходи для допомоги банківському сектору, малому та середньому бізнесу:

- ✦ подальше зменшення облікової ставки;
- ✦ упровадження нових інструментів для забезпечення додаткової ліквідності фінансового сектора;
- ✦ у координації з Урядом України створення фондів допомоги бізнесу в період пандемії та інші фонди;
- ✦ прийняття законів або відповідних змін до них, що дозволять банкам проводити ідентифікацію клієнтів та верифікацію документів дистанційно, а також укладання договорів;
- ✦ продовження спілкування з керівниками банків та населенням щодо роз'яснення нових заходів НБУ та вислуховування можливих порад з їх боку.

Центральні банки в усьому світі вжили сміливих і рішучих дій. Основним діями ЦБ в умовах пандемічної кризи були:

- ✦ пом'якшення грошово-кредитної політики;
- ✦ придбання цілого ряду активів і, таким чином, забезпечення ліквідності фінансової системи, намагаючись посилити фінансові умови та підтримати приплив кредитів до економіки.

Центральні банки країн світу продовжують знижувати процентну ставку (ставку рефінансування) та тримають її на рівні близько 0%, щоб забезпечити фінансовий ринок коштами. Також шляхом зміни законодавства, а саме: умов по кредитах рефінансування, банкам спрощено отримання кредитів, введено

з послабленням карантину; чи буде друга хвиля коронавірусу тощо.

ВИСНОВКИ

Для забезпечення економічної та фінансової стабільності та запобігання кризовим явищам у банківській системі уряди країн вживають рішучих дій. Центральні банки пом'якшують монетарну політику та забезпечують ліквідність фінансової системи, у тому числі за допомогою зниження облікової ставки, щоб підтримувати кредитну активність банківських установ і забезпечити економіку необхідними ресурсами. Завдяки цим зусиллям ринки фінансування залишилися функціональними, і настрої інвесторів показали ознаки покращення. Наглядні органи закликають банки ретельно передивлятися умови кредитування для тих, хто намагається обслуговувати свої борги, щоб допомогти подолати період економічної бездіяльності, а також використати існуючі буфери капіталу та ліквідності.

Пандемія 2020 р. – перша криза в Україні, коли не спостерігається великої інфляції, банкрутства банків та зменшення золотовалютних резервів. Поступове скасування карантинних обмежень зумовить відновлення української економіки в другому півріччі 2020 р. Цьому сприятиме також м'яка фіскальна та монетарна політика. Збільшення урядом бюджетних видатків на подолання кризи та заходи Національного банку України з підтримання банківської системи зменшать негативний вплив пандемії COVID-19 на економіку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. О. Грошово-кредитна політика України в системі забезпечення економічної безпеки держави : дис. ... канд. економ. наук : 21.04.01. Київ, 2016. 282 с.
2. Адамик Б. П. Центральний банк і грошово-кредитна політика : підручник. Київ : Кондор, 2011. 416 с.
3. Бондаренко Л. А. Нетрадиційні заходи грошово-кредитної політики центральних банків в умовах кризи. *Банківська справа*. 2015. Вип. 2. С. 58–61. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20152\(112\)/sep20152\(112\)_058_BondarenkoLA.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20152(112)/sep20152(112)_058_BondarenkoLA.pdf)
4. Галушко Ю. П. Інструменти грошово-кредитного регулювання в системі факторів економічного зростання : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08. Київ, 2016. 223 с.
5. Данилишин Б. М. Основні напрями монетарної політики України. *Фінанси України*. 2018. № 1. С. 9–25.
6. Maintaining Banking System Safety amid the COVID-19 Crisis / International Monetary Fund. March 31, 2020. URL: <https://blogs.imf.org/2020/03/31/maintaining-banking-system-safety-amid-the-covid-19-crisis/>
7. Подколзіна С. Як реагують інші країни на COVID-19? / Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coronaviruscrises/>
8. Інформація щодо впливу заходів з підтримки національних економік в умовах пандемії COVID-19 на умови експорту української продукції. URL: <https://lcci.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/Informatsiia-shchodo-vplyvu-zakhodiv-z-pidtrymky-natsionalnykh-ekonomik-v-umovakh-pandemii-COVID-19-na-umovy-eksportu-ukrainskoi-produktsii.pdf>
9. Статистичні дані Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674
10. Доповідь Голови НБУ Якова Смолія на засіданні Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Верховної Ради України. 08.05.2020 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/dopovid-golov-nbu-yakova-smoliya-na-zasidanni-komitetu-z-pitan-finsiv-podatkovoyi-ta-mitnoyi-politiki-verhovnoyi-radi-ukrayini>
11. Золотовалютні резерви України / Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>
12. Презентація до пресбрифінгу з монетарної політики. 22.04.2020 р. / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Key_messages_on_monetary_decision_pr_2020-04.pdf?v=4

REFERENCES

- Adamyk, B. P. *Tsentralnyi bank i hroshovo-kredytna polityka* [Central Bank and Monetary Policy]. Kyiv: Kondor, 2011.
- Avramenko, O. O. "Hroshovo-kredytna polityka Ukrainy v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Monetary Policy of Ukraine in the System of Economic Security of the State]: *dys. ... kand. ekon. nauk : 21.04.01*, 2016.

- Bondarenko, L. A. "Netradytsiini zakhody hroshovo-kredytnoi polityky tsentralnykh bankiv v umovakh kryzy" [The Unconventional Monetary Policy Measures of the Central Banks in Crisis]. *Bankivska sprava*. 2015. [http://ird.gov.ua/sep/sep20152\(112\)/sep20152\(112\)_058_BondarenkoLA.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20152(112)/sep20152(112)_058_BondarenkoLA.pdf)
- "Dopovid Holovy NBU Yakova Smoliia na zasidanni Komitetu z pytan finansiv, podatkovoi ta mytnoi polityky Verkhovnoi Rady Ukrainy. 08.05.2020 r." [Report of the Chairman of the NBU Yakov Smoliy at the Sitting of the Committee on Finance, Tax and Customs Policy of the Verkhovna Rada of Ukraine. 08.05.2020]. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/dopovid-golov-nbu-yakova-smoliya-na-zasidanni-komitetu-z-pitan-finsiv-podatkovoyi-ta-mitnoyi-politiki-verhovnoyi-radi-ukrayini>
- Danylyshyn, B. M. "Osnovni napriamy monetarnoi polityky Ukrainy" [Main Directions of Monetary Policy of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2018): 9-25.
- Halushko, Yu. P. "Instrumenty hroshovo-kredytnoho rehu-liuvannia v systemi faktoriv ekonomichnoho zrostantia" [Instruments of Monetary Regulation in the System of Factors of Economic Growth]: *dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2016.
- "Informatsiia shchodo vplyvu zakhodiv z pidtrymky natsionalnykh ekonomik v umovakh pandemii COVID-19 na umovy eksportu ukrainskoi produktsii" [Information on the Impact of Measures to Support National Economies in the Context of the COVID-19 Pandemic on the Conditions of Export of Ukrainian Products]. <https://lcci.com.ua/wp-content/uploads/2020/04/Informatsiia-shchodo-vplyvu-zakhodiv-z-pidtrymky-natsionalnykh-ekonomik-v-umovakh-pandemii-COVID-19-na-umovy-eksportu-ukrainskoi-produktsii.pdf>
- "Maintaining Banking System Safety amid the COVID-19 Crisis". International Monetary Fund. March 31, 2020. <https://blogs.imf.org/2020/03/31/maintaining-banking-system-safety-amid-the-covid-19-crisis/>
- "Prezentatsiia do presbryfinhu z monetarnoi polityky. 22.04.2020 r." [Presentation to the Press Briefing on Monetary Policy. 22.04.2020]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Key_messages_on_monetary_decision_pr_2020-04.pdf?v=4
- Podkolzina, S. "Yak reahuiut inshi krainy na COVID-19?" [How Do Other Countries React to COVID-19?]. *Tsentr ekonomichnoi stratehii*. <https://ces.org.ua/how-countries-reacted-on-coronaviruscrises/>
- "Statystychni dani Natsionalnoho banku Ukrainy" [Statistical Data of the National Bank of Ukraine]. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674
- "Zolotovaliutni rezervy Ukrainy" [Gold and Foreign Exchange Reserves of Ukraine]. *Ministerstvo finansiv Ukrainy*. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>